

הרצי"ה זצ"ל על "הברית החדשה"

הקדמה

ספרות הפולמוס הרבנית נגד הנצרות עומדת להתעשר בקרוב בספר מרעיש, שקשה לומר מיהו מחברו. מה שידוע הוא, שהשלד של החיבור הוא ספר בשם 'הברית', מאת ר' יעקב צורישדי ז"ל, שנדפס בתל אביב בשנת תרצז-ח, ומאז בעוד שלוש מהדורות, ובו אוסף המחבר דברי ביקורת על ה"אוון-גליון", לפי סדר פרקיו. הרב א' יהושע צוקרמן שליט"א קרא עם רבנו הרצי"ה קוק זצ"ל את הספר הזה מתחילתו ועד סופו, ועל כל דבר ודבר היו לרצי"ה הערות והוספות, שנרשמו על ידי הרב צוקרמן, כך שנוצר כמעט חיבור חדש. לאחרונה נערך החיבור הזה על ידי עורך או עורכים נוספים, ששינוי שוב את צורתו, ועשאוהו לחיבור מסודר לפי נושאים, אמנם בצמידות ללשונות ה"ברית החדשה". גם סגנונו חודש. בין כך ובין כך, לפנינו חומר בעל ערך רב, שעתיד בלי ספק להכות גלים סוערים. הספר אמור לראות אור בקרוב. להלן ליקוטים ראשוניים קצרים, מעובדים על ידינו (מערכת 'צהר')¹.

א. הריון מרוח הקודש?

"זוהו דבר הולדת ישוע... מרים אמו היתה מאורשה ליוסף, ובטרם יבוא אליה נמצאת הרה מרוח הקודש. ויוסף בעלה איש צדיק, ולא אבה לתתה לחרפה, ויאמר אשלחנה בסתר. הוא חושב כזאת והנה מלאך ה' נראה אליו בחלום ויאמר, יוסף בן דוד, אל תירא מקחת את מרים אשתך, כי הנוצר בקרבה מרוח הקודש הוא" (הבשורה עפ"י מתי א, יח).

האבסורד בולט כבר בפתיחה, בשורש הכל. התחברות גופנית בלתי-אפשרית בין אל לאדם. גם ענין ההתחברות אל אשה מאורשה מעורר סלידה. 'מאורשה' בזמן חז"ל היא כידוע מי שנתקדשה בקידושין של תורה, והריהי אשת איש, ובניה מאחר ממזרים. ואכן, ארוסה ה"צדיק" רצה לשלחה (=לגרשה) בסתר. אך אם צדיק היה, מדוע לא חשב שעליו לפרסם את

1. כדי לא לפגוע בזכויות היוצרים על הספר. אין צריך לומר שהחומר הגיע לידינו, ומתפרסם כאן, ברשות.

הדבר, שידעו להיזהר מאשה זו, וידעו שבנה אסור לבוא בקהל?² הבא על נערה המאורשה חייב סקילה על פי דין תורה, "על דבר אשר עינה את אשת רעהו", ואיך זה שרוח הקודש בעצמה, כביכול, תתן לבני אדם דוגמא של עשיית מעשה תועבה, ותקרב אל נערה המאורשה? באמת, סיפורים כאלה על בני אדם שנתהוו ברוח הקודש היו מצויים בספרי העמים הקדמונים עובדי האלילים. למשל: היוונים סיפרו שאמו של אפלטון נתעברה מן האל אפולון. וכן אצל הפרסים וההודים היו סיפורים כאלה. הגויים שהתחברו לנצרות קיבלו דברים שהתאימו למושגי הדת האליליים שלהם.

ב. מיהו המושיע ומכפר חטאים?

"והיא יולדת בן וקראת את שמו ישוע, כי הוא יושיע את עמו מחטאותיהם" (שם יט).

וכן במקומות רבים ב"אוון-גליון" מתואר אותו האיש כמושיע מחטאים, מכפר חטאים, מעביר חטאים. ואילו בדברי הנביאים נאמר: "אלהים זולתי לא תדע, ומושיע אין בלתי" (הושע יג, ד); "ואין מבלעדי מושיע" (ישעיהו מג, יא); "והוא רחום יכפר עוון" (תהילים עח, לח). הקב"ה, ולא בשר ודם, רק הוא מכפר את העוונות לשבים אליו בתשובה: "השיבנו אבינו לתורתך... סלח לנו אבינו כי חטאנו... ברוך אתה ה' חנון המרבה לסלוח". והנוצרים אומרים שמאמינים הם בדברי הנבואה!

ג. יוחנן המטביל

"בימים ההם קם יוחנן המטביל ויהי קורא במדבר יהודה לאמר: "שובו, כי מלכות השמים קרבה לבוא. כי זה הוא אשר ניבא עליו ישעיהו הנביא לאמר קול קורא במדבר, פנו דרך ה' ישרו מסילותיו" (שם ג, א-ג). הנביא הקדים לזה: "נחמו נחמו עמי". איזו נחמה יש לישראל בדברי המטביל הזה, אשר אמר בראותו רבים מן הפרושים: "ילדי צפעונים, מי השכיל אתכם להימלט מן הקצף העתיד לבוא" (שם ז) - הלזאת ייקרא נחמה? ואף בפירוש הפסוק בישעיהו טעו, או סילפוהו בכוונה, שהרי נאמר בו: "ישרו בערבה מסילה לאלקיננו", ואילו הם צירפו את 'במדבר' אל 'קול קורא', ויצא להם שהמבשר קורא מן המדבר, אך בפסוק טעמים של הכתוב במקורו, המלה 'במדבר' שייכת למטה: "קול קורא: **במדבר פנו** דרך ה', **ישרו בערבה** מסילה לאלקיננו", כפל הענין במילים שונות, כדרך סגנון הנביאים. וכבר הכיר החוקר הגדול ארנסט רנאן, בהיותו בקי בלשון הקודש, שפירושים רבים של הנוצרים לפסוקים שלנו אינם מתאימים עם חוקי הלשון.

2. עיין רמ"א אה"ע ב, ה. (מ.צ.)

אמנם, בשימוש עממי משתמשים בביטוי "קול קורא במדבר" במובן של קול שאין לו עונים.

בספר השני של ה"און-גליון" יש כאן תוספת:

"תחילת בשורת ישוע... ככתוב בנביאים: הנני שולח מלאכי לפניך ופינה דרכך. קול קורא במדבר, פנו דרך ה' ישרו מסילותיו. יוחנן היה טובל במדבר וקורא טבילת התשובה" (הבשורה עפ"י מרקוס א, א-ד).

מרקוס כתב את דבריו ביוונית, ושם היה כתוב במקום "ככתוב בנביאים": "ככתוב בדברי ישעיהו הנביא". המתרגמים הם ששינו את הלשון כדי לא לגלות את הבורות בדברי הנביאים, שצירף פסוק במלאכי "הנני שולח מלאכי ופינה דרך לפני" (מלאכי ג, א), עם הפסוק המסורס מישעיהו. הוא לא שת ליבו להמשך דברי הנביא מלאכי: "כי אני ה' לא שנית, ואתם בני יעקב לא כליתם... זכרו תורת משה עבדי אשר ציויתי אותו בחורב על כל ישראל חוקים ומשפטים", שתוכנם סותר את עיקרי הנצרות.

"בקיאותו" של מרקוס בהלכה ניכרת מכמה מקומות, ביניהם:

"כי הפרושים וכל היהודים לא יאכלו עד אשר נטלו את ידיהם... ואת אשר מן השוק אינם אוכלים בלא טבילה, ועוד דברים רבים אשר קיבלו לשמור כמו טבילת כוסות וכדים" (שם ז, ג-ד).

אוכלין ומשקין הבאים מן השוק צריכים טבילה! ולמעלה מזה (ב, כו) החליף את אחימלך באביתר הכהן, ועוד כהנה וכהנה.

על כגון זה אמר הרמב"ם (איגרת תימן) שעל ידי קטיעת פסוקים אפשר להביא ראיה מן התורה שצריך לעבוד אלהים אחרים, ככתוב: "וסרתם ועבדתם אלהים אחרים".

ד. הדרשה על ההר

"ויהי כראותו את המון העם, ויעל ההרה וישב שם, ויגשו אליו תלמידיו. ויפתח את פיו ויורם ויאמר: אשרי עניי הרוח, כי להם מלכות השמים" (מתי ה, א-ג).

מה שאמר "עניי הרוח" הוא נכון כפשוטו, רק עניי הרוח האמינו בו, רק "ההמון הזה אשר אינם יודעים את התורה" (הבשורה עפ"י יוחנן ז, מח), ושאינם חכמים ונבונים: "כי הסתרת את אלה מן החכמים והנבונים, וגיליתם לעוללים" (מתי יא, כה).

על אמונת ישראל האמיתית אמרו חז"ל: "אין בור ירא חטא ולא עם הארץ חסיד"; "גדולה דעה שניתנה בין שתי אותיות"; "אין השכינה שורה אלא על חכם" וכו'. והכתוב אומר: "רק עם חכם ונבון הגוי הגדול הזה"; "יראת ה' ראשית דעת", וכדומה ועוד.

לעומת זאת, בכל דבריו של אותו האיש אין מוצאים רעיון או פתגם בדבר חשיבות החכמה. אחריו בא פאולוס השליח ומדבר על האמונה, התקוה והאהבה, ובעיקר הוא מפליג בשבח האהבה (איגרת א' אל הקורינתיים פ"ג). באמת הדברים לקוחים מהסטואיקנים, אך אצלם

היו עוד שני עיקרים: חכמה ובינה, ואותם משמיט פאולוס, מפני שלא התיישבו עם אמונת הנצרות, המנוגדת לשכל הישר ובנויה על "מופתים" דמיוניים.

ה. עקירת התורה

"אל תדמו כי באתי להפר את התורה או את דברי הנביאים, לא באתי להפר כי אם למלאות" (מתי ה, יז). גם בגמרא (שבת קטז, ב) נאמר בשמו שאמר: "אנא לא למיפחת מן אורייתא דמשה אתיתי אלא לאוסופי על אורייתא דמשה אתיתי". יש שם גירסה: "ולא לאוסופי", אבל הגירסה הנכונה היא כנראה גירסת ספרים ישנים: "אלא לאוסופי". הוא בא כביכול להרחיב את גבול המוסר:

"הלא שמעתם כי נאמר לראשונים לא תרצה, ואשר ירצה חייב הוא לבית דין, ואני אומר לכם כל אשר יקצוף על אחיו חניס חייב הוא לבית דין, ואשר יאמר אל אחיו ריקא חייב הוא לסנהדרין" (שם כא-כב).

אולם, התורה אמרה (דברים ד, ב): "לא תוסיפו על הדבר אשר אנכי מצוה אתכם ולא תגרעו ממנו". ובמשלי (ל, ו): "אל תוסף על דבריו פן יוכיח בך ונכזבת". ואכן, מתוך ההוספה בא להפר ולבטל:

"ויקרא אל העם ויאמר להם שמעו והבינו לא הנכנס אל הפה יטמא את האדם כי אם היוצא מן הפה הוא יטמא את האדם" (מתי טו, י-יא).

ביטול מאכלות אסורות. ומכאן הדרך פתוחה לביטול כל התורה כולה, ולסיסמת השליחים: "באמונה יצדק האדם, בבלי מעשי תורה" (איגרת אל הרומים ג, כח).

ואילו חז"ל אומרים שמקבלת עול מלכות שמים נמשכת קבלת עול מצוות (ברכות יג, א), ואין אמונה בלא תורה ולא תורה בלא אמונה.

ו. הלחי השניה

"אני אומר לכם שלא להתקומם על עושה הרע, אדרבה... כל איש אשר יכך על הלחי הימנית הטח אליו גם את האחרת, ולאיש החפץ להישפט אתך ולקחת כתונתך עזוב אצלו גם את מעילך" (מתי ה, לט-מ).

זה בניגוד למוסר התורה. התורה מצווה לא לנקום ולא לנטור, אך אין היא מצווה שישפיל אדם עצמו בפני מכהו, ובשפלותו יעודד את הרע להוסיף רעה. תורתנו היא תורת חיים, אנו מצווים לחיות על פי מצוותיה של תורה, ולכן אין בתורה מצוות משונות כאלה. שום אדם בר דעת אינו חי כך.

בפתגם הזה של הטיית הלחי השניה מתגדרים הנוצרים, באומרים כי זהו הביטוי העליון של המוסר. אך אין זו אלא מליצה ריקה, ואותו האיש עצמו, כאשר הכהו אחד המשרתים על

לחיו, לא הושיט את לחיו השניה, אלא התרעם: "מדוע תכה לחיי?" (יוחנן יח, כג). מילים ריקות אינן מרבות מוסר ואהבה.

ז. גסות הרוח

"עודנו מדבר אל המון העם, והנה אמו ואחיו עמדו בחוץ והם מבקשים לדבר אתו. ויוגד אליו לאמור הנה אמן ואחיך עומדים בחוץ ומבקשים לדבר אתך. ויען ויאמר אל האיש המגיד לו, מי היא אמי ומי הם אחיי?" (מתי יב, מו-מח).

רוב דבריו של אותו האיש פותחים בלשון "ואני אומר לכם", כמו שצוטט לעיל. גסות הרוח באה לידי ביטוי גם בזלזול נורא בכבוד אמו, שבאה לדבר אתו והוא התנכר אליה. לעומת זאת, משה רבינו כשהוגד לו שחותנו בא אליו - יצא לקראתו וישתחו וישק לו, אף שלא הזהירה תורה על כבוד חותנו.

ח. המלח אינו מאבד טעמו

"אתם מלח הארץ, ואם המלח היה תפל במה יומלח, הן לא יצלח עוד לכל, כי אם להשליך חוצה והיה מרמס לבני אדם" (מתי ה, יג).

בגמרא מופיע מעשה בר' יהושע בן חנניה וזקני אתונה (בכורות ח, ב). שאלו זקני אתונה את ר' יהושע: במה מולחים מלח תפל? אמר להם: בשליה של פרידה. אמרו לו: וכי יש שליה לפרידה (והלא פרידה אינה יולדת)? אמר להם: וכי יש מלח שנעשה תפל? אותו האיש מדבר על ישראל כעל מלח שאיבד את טעמו, ובמקומם הוא מעמיד את מלח חדש³. אבל מלח אינו מאבד את טעמו לעולם, וכבר הסבירו את ענין השליה של פרידה, שהוא מחכמתו של ר' יהושע, שרמז לכך שבתולה אינה יולדת (...). כאן נקודת ההתנגשות העמוקה שבין יהדות לנצרות: נצח ישראל. הפשיעה בנצח ישראל היא יסוד הנצרות, אבל "נצח ישראל לא ישקר ולא יינחם, כי לא אדם הוא להינחם".

3. יש טעם לפגם בשימוש בביטוי 'מלח הארץ' בימינו, במובן של: אנשים שרשיים, מיטב הנוער. מקור הביטוי הוא כנראה רק במצוטט כאן, ואין לו קשר לא לארץ ישראל ולא לבניה הנאמנים. (מ.צ.)